

תשע"ה - WhatsApp - Ya'yelech

(1- נקודת העבודה של עשרת ימי תשובה -

כתיב (ירמ' ב, כז) 'פנו אלי עורף ולא פנים', והפירוש בזה אינו רק שהאדם הולך אחרי שרירות לבו בתאוות ותענוגי עולם הזה, אלא בזה נכלל גם אדם שומר תורה ומצוות - וכדיוק הלשון 'פנו אלי עורף' 'פנו' דייקא, שהאדם 'פונה' אל ה' (ע"י קיום רצונו יתברך), רק שפנייתו היא רק ב'עורף', היינו בלי רצון ועונג, שכן הנאותו היא מדברים גשמיים, ואילו קיום תורה ומצוות שלו הוא בקרירות מחמת ההרגל בלי כל התלהבות וחיות. משא"כ הקירוב אל ה' בבחינת 'פנים' הכוונה היא כאשר הקירוב הוא ברצון שלם.

וזוהי נקודת העבודה של עשרת ימי תשובה - לעורר את הרצון והחשק בעבודת ה', שאז הקירוב אל הקב"ה הוא בבחינת 'פנים', היינו מעומק ופנימיות הנפש.

וזוהו הטעם הפנימי מדוע אומרים המזמור 'שיר המעלות ממעמקים' בעשרת ימי תשובה, כי לפי הפירוש הפנימי כוונת הכתוב היא, שהאדם צריך להתייגע בעצמו עד שקריאתו אל ה' תהיה מתוך עומק פנימיות נפשו (ולא 'מתוך עומק הצרות' כפירוש לפי פשוטו).

(ע"פ לקו"ת ראש השנה ד"ה שיר המעלות ממעמקים)

(2-~ אור ה'סובב' הוא כמשל העיגול ~

מבואר בזהר (ח"ג רכה, א) שאור אין סוף ב"ה עצמו נקרא בשם 'סובב כל עלמין'. ואחד הטעמים לכך שנקרא בשם זה הוא, לפי שהוא כמשל העיגול שאין בו גדר 'מעלה' ו'מטה'. כלומר: בעיגול אין שום 'ראש' ו'סוף', שהרי אין בעיגול קצוות שנוכל לומר שמנקודה וקצה זה היא התחלת העיגול. ומכיון שאין לו קצוות, במילא אין בו גם 'מעלה' ו'מטה', היינו, שאין בעיגול 'צדדים' שנוכל לומר שצד זה הוא למעלה וצד זה למטה. וכמו כן הוא ברוחניות: אור ה'סובב כל עלמין', להיותו 'אין סוף' ו'בלי גבול', ולמעלה מגדר תפיסה והשגה בעולמות, אין בו התחלקות של 'מעלה' ו'מטה', כי נמצא בכל העולמות בשווה ממש. רק שאופן המצאו של אור זה אינו בכך שהוא נקלט ונתפס בעולמות - כי הוא אור בלתי מוגבל שאינו בגדר השגת הנבראים המוגבלים - אלא שהוא, כפי שהוא בעצמותו ובכל אין סופיותו, נמצא בכל העולמות.

(ע"פ לקו"ת ראש השנה ד"ה שיר המעלות ממעמקים)

(3- מעלת התשובה של עשרת ימי תשובה ויו"כ על כל התשובה של כל השנה -

צריך להבין מהו ענין 'עשרת ימי תשובה', "והלא כל זמן שעושים תשובה היה צריך שיומחל להם מיד" (לקו"ת פ' אחרי ד"ה כי ביום הזה יכפר), ומזה מוכח שענין התשובה של ימים אלה - וכן ביום הכיפורים - אינו תשובה וסליחה במובנם הפשוט בלבד (היינו, חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא), שהרי ענין זה קיים תמיד, אלא ענין עמוק ופנימי יותר. והענין בזה:

'תשובה' היא מלשון 'שיבה' וחזרה, היינו שהאדם צריך לחזור ולהתקרב אל ה'. אך, ברור שקירוב וריחוק אצל הקב"ה אין משמעם במובן מקום גשמי, שהרי ה' נמצא בכל מקום, עד ששוכן גם בתוך טומאתם (ויקרא טז, טז), ואם כן, תמיד קרובים אל ה', ואי אפשר להתרחק ממנו.

אלא ענין ה'ריחוק' באלקות הוא כמשל אדם העומד בקירוב מקום לחבירו, רק שהופך ערפו אליו, שאין כאן ריחוק מקום גשמי, כי אם ריחוק נפשי גדול מאד.

ועל דרך זה יובן גם כן ענין התשובה המיוחד לעשרת ימי תשובה ויום כיפור: "כי הנה כתיב 'כי פנו אלי עורף', פירוש 'כי פנו אלי', ש[אכן] פונים אליו יתברך בקיום תורתו ומצותיו, אבל מכל מקום, אין זה אלא בבחינת 'עורף', [היינו] שאינו מבחינת פנימיות הרצון מאהבה ותשוקה, אלא 'מצות אנשים מלומדה' והולך בקרירות. והתשובה היא 'החזרת פנים בפנים', [היינו] להיות פנימיות רצונו וחפצו בתורת ה' ומצותיו בשמחה ובטוב לבב מרב כל" (לקו"ת שם).

(ע"פ לקו"ת פ' אחרי ד"ה כי ביום הזה יכפר)

(4- הטעם שהתורה נמשלה לשלג -

כתיב 'עוטה אור כשלמה', ולפי פירושו הפנימי הכתוב מדבר על התורה שהיא לבושו של הקב"ה, כביכול, היינו שבה מתלבש ושוכן אור אין סוף ב"ה עצמו. וזהו שאומר שעוטה 'אור' דייקא, דקאי על התורה, כנאמר 'ותורה אור'. ולכך, ע"י עסק התורה נפש האדם נכללת ומתאחדת עם הקב"ה עצמו.

וזוהו שראה דניאל בחזיונו 'לְבוֹשֶׁה כְּתֵלַג חֹר' (לבושו [של הקב"ה] כשלג לבן), כלומר, לבושו הוא התורה כנ"ל, ולבוש זה נמשל לשלג.

והביאור בדמיון זה:

שלג נוצר בתחילה ממים, ואחר כך נקרש, אבל אחרי זה שוב נמס ונעשה מים. כך הוא לגבי התורה - לבושו של הקב"ה - שיש בה דוגמת שלבים אלו של יצירת השלג:

מעלתה העצמית של התורה היא, שהיא חכמתו יתברך ('חכמה עילאה'), וזהו תחילת יצירת השלג מן המים, כי 'מים' הוא כינוי לדרגת החכמה, כנודע.

והדרגה השניה בתורה היא כפי ש'מים' דתורה 'נקרשו ונעשו שלג', היינו, שהאלקות שבתורה ('מים') מתכסה ומתעלם, וזהו כשהתורה יורדת לעולם הזה ו'מתלבשת' בדברים גשמיים ועיני עולם הזה, שאז לא נרגשת הקדושה האלקית שבתורה.

אך, כשאדם לומד תורה כדבעי, ביכולתו 'להפשיר' את השלג ולהפכו שוב ל'מים', היינו לגלות ולהרגיש בדברי תורה שלומד שהיא חכמתו יתברך, ובמילא, מתאחד על ידי זה עם אור אין סוף ב"ה המלובש בתורה.

(ע"פ לקו"ת אחרי ד"ה כי ביום הזה יכפר)

(5- עיקר ענין התשובה - 'והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה' -

אמרו רז"ל: 'נמצא כל ימיו בתשובה', והנה, אם ענין התשובה הוא כפשוטה - עזיבת החטא, חרטה על העבר וקבלת עול מלכות שמים מחדש, אזי "אינו מובן למה צ"ל 'כל ימיו בתשובה', שמאחר ששב ורפא לו, א"כ, לכאורה אינו צריך יותר לתשובה, כ"א למעשים טובים!" (סה"מ תר"ם ח"ב ע' תקט).

"אלא מוכרח לומר שפירוש תשובה הוא לא כמו שהעולם סובר שהוא על חטא ועון דוקא, אלא פירוש תשובה הוא חזרה" (שם ע' תתצח), היינו שהוא לשון השבה, ששייב דבר מה שלקח למקומו הראשון שהיה שם, כמו 'והשיב את הגזילה', וכמו 'השבת אבידה' וכדומה.

וזהו "אפילו כשעשה הכל כדבעי, מכל מקום, שייך ענין תשובה, כמו שאיתא: 'משיחא אתא לאתבא צדיקא בתיובתא' [משיח בא להשיב הצדיקים בתשובה], שאפילו בצדיקים גמורים שייך ענין תשובה, שהוא ענין 'והרוח תשוב אל אלקים אשר נתנה', שהנפש הוא 'חלק אלקה ממעל', כמו שכתוב 'כי חלק הוי' עמו', וירדה להתלבש בגוף ונפש הבהמית, וכשחזרת אל חיק אביה, גם זה נקרא תשובה, היינו חזרה למקורה ושרשה, והוא על דרך משל אחד שהולך בדרך אשר צריך לילך בה, אך, כשחזר אח"כ למקומו נקרא בשם 'חזרה', וזהו ענין תשובה" (שם).

(ע"פ לקו"ת פ' האזינו ד"ה האזינו השמים הא')

(6- המלאכים הם 'אמצעים' לגילוי השכינה בנשמות ישראל -

כתיב 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. על כפים ישאונך פן תגוף באבן רגליך', וכוונת הכתוב לפי פשוטו: הקב"ה מצוה את המלאכים שלו לשמור את האדם בכל דרכיו, והמלאכים ההם ישאו אותו על כף ידם, ולא יעזבוהו ללכת בארץ ברגליו, כי פן תכה רגליו באבן המוטל בארץ. והוא משל על גודל השמירה וההשגחה העליונה (מצו"ד). ולפי פנימיות הדברים הפירוש הוא:

מבואר בקבלה וחסידות שהמלאכים העליונים הם 'אמצעים' שבהם מתלבשת הארת השכינה כדי להתגלות לנשמות ישראל למטה (ולכן לפי פשוטו, 'מלאך' הוא לשון שליח, לפי שהם שלוחי ההשפעה העליונה).

ותוכן וענין של כל מלאך הוא שונה מזולתו, יש מלאך השייך למדת החסד (מיכאל), ויש ששייך למדת הגבורה (גבריאל), וע"י הארת השכינה דרך מלאכים אלה, הנשמות מתעוררות בהתאם לגילוי זה, אם הגילוי דרך מלאך החסד אזי מתעוררות באהבת ה', וכן במלאך של מדת הגבורה.

וזהו שהקב"ה 'מצוה' ושולח את המלאכים הללו 'לך' - לאדם, להיות 'אמצעים' דרכם תתגלה השפעת השכינה לאדם; וע"י המשכת שפע זה 'ישאונך', הנשמה 'מתנשאת' ומתעלית למעלה מעלה, אם השפע בא ע"י מלאך החסד הנשמה 'מתנשאת' באהבת ה', ואם ע"י מלאך הגבורה, היא מתנשאת ביראת ה'.

(ע"פ לקו"ת האזינו ד"ה כנשר יעיר קנו)

(7- שריפת דאגת הפרנסה ע"י עבודת התפלה -

הסיבה הפנימית לכך שהקב"ה הטביע שאדם יהיה ניזון ממאכלים גשמיים היא כדי שהאדם יעלה את המאכלים לקדושה, דכשאדם אוכל מאכל לשם שמים - כדי לעבוד את ה' בכח האכילה ההיא - הרי החיות שבמאכל עולה לקדושה (ראה תניא פרק ו').

ולפיכך, אמרו רז"ל (פסחים מט, ב) 'עם הארץ אסור לאכול בשר', היות שכדי להעלות מאכל גשמי לקדושה צריך האדם להיות 'גבוה' יותר מן המאכל עצמו, שדוקא על ידי זה יש בכוחו להעלותו. ואילו 'עם הארץ', היינו מי ששקוע ב'ארציות' וחומריות, אי אפשר לו להעלות בשר (שהוא מאכל גס וחומרי במיוחד) לקדושה, ולכך אסור לאכול.

ומאותו הטעם אסור לאכול גם קודם התפלה, כי ע"י עבודת התפלה כדבעי, בה מתעורר האדם באהבה כרשפי אש לה', מגביה האדם את עצמו לדרגת הקדושה והרוחניות, ואז יוכל להעלות גם מאכל גשמי לקדושה.

"זהו עבודת האדם בתפלה - לשרוף דאגת הפרנסה . . ולא ענין הפרנסה עצמה, כי היא צריכה, והכתוב משבח ואומר 'יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וגו'', אבל הדאגה שאדם מיצר ודואג על זה, הנה הוא מיסוד האש והחמימות שבנפשו הבהמית, אשר זהו 'אש זרה', וצריך לשרפה ב'אש של מעלה' בתפלה" (לקו"ת דרושים לסוכות ד"ה ושבתם מים בששון הא').

(ע"פ לקו"ת דרושים לסוכות ד"ה ושבתם מים בששון הא')

(8- 'שמאלו תחת לראשי' - לעומק מחשבתי -

כתיב (שה"ש ב, ו) 'שמאלו תחת לראשי, וימינו תחבקני', ולפי פנימיות הדברים המשמעות היא, שכדי לזכות ל'ימינו תחבקני', צריך להיות קודם 'שמאלו תחת לראשי'.

הסברת הדברים:

'ימינו' של הקב"ה הוא בחינת חסד (כמאמר התקוני זהר: 'חסד דרועא ימינא'), וידוע (סוטה מז, א) ש'ימין מקרבת', היינו שה' מקרב את הנשמות אליו שיהיו מיוחדות עמו;

וקירוב זה הוא עד לבחינת 'חיבוק' הרומז לקירוב עצום עד כדי כך שאי אפשר להיות פירוד ביניהם.

וכתוצאה מקירוב זה מלמעלה, בא האדם לאהבה רבה לה' עד שאי אפשר לו להפרד ממנו יתברך.

והכתוב אומר שאי אפשר לזכות לקירוב זה מלמעלה אלא ע"י הקדמת ענין 'שמאלו תחת לראשי' - ש'שמאל' ענינו דחייה

(שמאל דוחה' (סוטה שם)), והיינו מה שהאדם 'דוחה' ומשפיל את עצמו ע"י ההתבוננות בגודל ריחוקו מאלקות ח"ו.

וזוהו הדיוק 'תחת לראשי', 'תחת' דייקא, שהאדם הוא הממשיך בחינת 'שמאל' - ענין הדחייה - 'תחת לראשי', היינו לעומק

מחשבתו, שהשפלה זו שהאדם משפיל את עצמו באה רק כאשר מעמיק מחשבתו כיצד הוא רחוק מאד מה', ולא רק חושב

אודות זה בצורה שטחית בלבד.

(ע"פ לקו"ת דרושים לסוכות ד"ה ושבתם מים בששון הא')

(9 - מדוע תלמידי חכמים נקראים 'בוניך' -

תלמידי חכמים נקראים 'בוניך', כמאמר רז"ל (ברכות סד, א) 'אל תקרי בְּנֵיךְ, אלא 'בוניך', להיותם 'עוסקים בבנינו של עולם'.

כלומר:

'בנינו של עולם' תלוי בהתגלות מדת מלכותו יתברך, שהרי קיום וחיות כל העולמות (בנינו של עולם) הוא מספירת המלכות, כמשמעות הפנימית של הכתוב 'מלכותך מלכות כל עולמים', שכל העולמות מקבלים התהוותם וחיותם מבחינת המלכות.

והנה, גילוי מלכותו יתברך הוא ע"י התורה, ובעיקר ע"י תורה שבעל פה, כמאמר הת"ז: "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה', דמלכות היא בחינת דיבור (פה), כנאמר 'דבר מלך שלטון' - המלך שולט ע"י דיבורו. ולכך, ע"י תורה שבעל פה דוקא מגלים מלכותו של הקב"ה (בחינת 'פה') בעולם.

וזוהו שתלמידי חכמים נקראים 'בוניך', כי תנאים ואמוראים הם הבונים תורה שבע"פ על ידי דרשתם על פסוקי תורה שבכתב, והיות שע"י תורה שבע"פ מגלים מלכותו יתברך בעולם, נמצא, שתלמידי חכמים ה'בונים' תורה שבע"פ, הרי הם בונים 'בנינו של עולם', שקיומו וחיותו הוא ממדת מלכותו יתברך.

(ע"פ לקו"ת דרושים לשמיני עצרת ד"ה ביום השמיני שלח)

(10- ביאור 'תשובה מביאה רפואה לעולם' ע"פ פנימיות הענינים -

אמרו רז"ל (יומא פו, סע"א) 'גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם', והמשמעות הפנימית בזה:

כמו למשל כאשר יכאב איזה אבר באדם, הנה לא ירפא הכאב מן האבר ההוא עצמו ע"י אכילה ושתייה, אלא רק ע"י איזה תרופה ורפואה דוקא אשר ע"י תוקף הסמים, מתרפא הכאב ונמשך חיות חדשה מן הנפש לאבר ההוא.

וכך גם בענין מצות ה', שכאשר פגם האדם באיזה מצוה, א"א לתקן זה ע"י העבודה הרגילה בקיום תורה ומצוות, כי אם צריך לעשות 'רפואה' לזה, והוא ענין התשובה, שע"י התשובה נמשכת חיות חדשה לנפש לתקן הפגם.

וזוהו פירושו הפנימי של 'מי ירפא לך' (איכה ב, יג), היינו שבחינת 'מי' הוא 'ירפא לך', וככתוב (איוב יד, ד) 'מי יתן טהור מטמא', שע"י בחינת 'מי' נעשה מטמא - טהור.

כלומר, ש'מי' מתייחס לדרגא אלקית שלמעלה מגילוי, שלא נודע מהותו ולכן אומרים 'מי הוא'. וזוהי בחינת תשובה, כי התשובה היא המצוה 'אשר אנכי מצוך', היינו שהיא מגיעה לבחינת 'אנכי מי שאנכי', מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מהדרגא בה

פגם האדם ע"י חטאיו. ולכן, אף אם האדם פגם בנפשו ע"י החטא, הנה ע"י התשובה ממשיך 'חיות חדשה' מלמעלה ממקום הפגם, שבכוחו לתקן ולרפאות' נפשו מכל הפגמים.

(ע"פ סה"מ תרל"ג ח"ב ד"ה כי ביום הזה יכפר)

(10- ע"י תקיעת שופר של בהמה דוקא נעשה 'בכסה ליום חגיגו' -

כתיב 'תקעו בחודש שופר, בכסה ליום חגיגו', והפירוש הפנימי בזה:

ע"י תקיעת שופר מעוררים למעלה מעלה באלקות, עד לבחינה שהיא למעלה מכל הגבלה של סדר השתלשלות - בחינת י"ג מדות הרחמים. כי התקיעה היא קול פשוט ללא כל תנועות, ומגיע לפשיטות העצמות שלמעלה מכל הגבלות והגדרות.

אך כדי להגיע ולהמשיך משם יש צורך בתקיעה בשופר של בהמה דוקא, ולא די בצעקת האדם מתוך פנימיות ועצמיות לבו, אף שגם זו היא 'קול פשוט' שלמעלה מאותיות שמגיע למעלה מעלה. כי 'כל הגבוה יותר, יורד למטה יותר', "כנודע ממשל נפילת החומה – שהאבן העליון יותר, נופל למטה יותר" (לקו"ת ראה כא, רע"ג), ולכן, שורש נפש הבהמה הוא למעלה משורש האדם, ומטעם זה דוקא שופר של בהמה בכוחו להגיע ולהמשיך למעלה יותר מי"ג מדות הרחמים העליונים.

והנה, ע"י ענין 'תקעו בחודש שופר' - המשכת רחמים עליונים שלמעלה מכל מדידה והגבלה, נעשה 'בכסה ליום חגיגו', 'כסה' הוא לשון כיסוי והעלם, ומתייחס להעלם והסתר על אלקות הנגרים ע"י כל הצמצומים והפרסאות המעלימים אורו יתברך כדי שיוכל להיות התהוות עולמות מוגבלים.

אך, ע"י המשכה עליונה זו, שהיא למעלה מכל גדרי סדר השתלשלות, ולגבה העלם וגילוי שווים ממש, נעשה 'בכסה ליום חגיגו', שה'כסה' הזה נהפך ל'יום' וגילוי, כי הצמצום וההעלם מתבטלים, ואור אין סוף ב"ה נמשך ומתגלה למטה כמו למעלה.

(ע"פ לקו"ת דרושים לר"ה ד"ה תקעו הב')